

*Л. М. Гречок, Н. М. Лащук,
Чернігівський національний технологічний університет, м. Чернігів*

ІННОВАЦІЙНІ ТЕНДЕНЦІЇ У ВИКЛАДАННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

У роботі представлені основні напрямки вдосконалення викладання іноземної мови, розвитку комунікативної компетенції та використання шляхів інтенсифікації учебного процесу застосовуючи інноваційні методи навчання.

Ключові слова: *інтерактивні методи, мовленнєва діяльність, дискусія, «круглий стіл», групова взаємодія.*

В работе представлены основные направления совершенствования преподавания иностранного языка, развития коммуникативной компетенции и использования путей интенсификации учебного процесса применяя инновационные методы обучения.

Ключевые слова: *интерактивные методы, речевая деятельность, дискуссия, «круглый стол», групповое взаимодействие.*

This paper presents the main directions of foreign language teaching improving, the development of communicative competence and the intensification use of the training process, the ways of applying innovative teaching methods.

Keywords: *interactive methods, speech activity, discussion, «round table», group interaction.*

Максимальний розвиток комунікативних здібностей – ось основна, перспективна, але дуже нелегка задача, що стоїть перед викладачами іноземних мов. Для її вирішення необхідно, з одного боку, освоїти нові методи навчання, спрямовані на розвиток усіх чотирьох видів мовленнєвої діяльності, формування лінгвістичної, соціолінгвістичної та прагматичної компетенцій, а з іншого, створити принципово нові навчальні матеріали, за допомогою яких можна навчити людей ефективно спілкуватися. При цьому, зрозуміло, було б неправильно кинути з однієї крайності в іншу і відмовитися від усіх старих методик: з них треба дбайливо відібрати все найкраще, корисне, що перевірено часом.

Необхідність пошуку шляхів інтенсифікації використання у викладанні англійської мови інноваційних методів навчання, в умовах постійно змінюючих реалій сучасного суспільства і його активного розвитку обумовлюють актуальність роботи і визначають вибір її теми. **Метою дослідження** є відбір та аналіз найбільш ефективних інтерактивних методів навчання, які б сприяли рішенню комунікативних завдань.

Аналіз публікацій і досліджень. Проблеми стимулювання іншомовної мовленнєвої діяльності з використанням цікавих матеріалів та ігрових прийомів навчання представлені в наукових дослідженнях багатьох вчених (В.Д. Біболетова, М.Д. Гальськова, Г. В. Рогова, А.П. Старков, Т.С.Назарова та ін.). Розробляючи основи переходу до інноваційного навчання, В.Я. Ляудис [1;2] виділила і описала рольові позиції викладача. При інноваційному навчанні викладач займає особисто орієнтовану позицію. У нього переважає організаційна і стимулююча функції. «Викладач не повинен виступати лише в якості соліста, від партії якого залежить доля спектаклю». Або як говорив Л.С.Виготський, він не повинен, подібно рикші, тягти на собі весь виховний процес [6]. Йому необхідно максимально розвивати свою здатність бути «організатором соціально-виховного середовища, регулятором і контролером його взаємодії з кожним учнем».

В умовах сучасності вивчення іноземної мови спрямоване на розвиток іншомовної комунікативної компетенції в сукупності її складових – мовної, соціокультурної, компенсаторної й навчальної – пізнавальної.

Зіткнувшись з проблемою низького рівня активної мовленнєвої діяльності, виникла необхідність аналізу причин недостатньої результативності комунікативної діяльності студентів. Серед них: використання моделі комунікації «викладач – студент», комунікативні вправи, пропоновані авторами підручників не завжди повною мірою орієнтовані на особистість кожного студента, його мотиваційну сферу, самостійну діяльність, недостатність колективної співпраці на занятті, відсутність реальних життєвих ситуацій в змісті заняття.

Проведене спостереження показало, що рішення комунікативних завдань сьогодні можливо тільки при розширенні та розмаїтті використання інтерактивних форм і методів навчання, так як вони надають можливість входження в реальне мовне оточення, дозволяють їм опанувати вміннями мовленнєвої діяльності в рамках сучасних мовних норм та соціокультурної ситуації, в якій вони можуть бути застосовані.

Головна перевага інтерактивного навчання – це мовленнєва взаємодія його учасників і створення ресурсу комунікації. Наприклад, при вивченні теми «Модальні дієслова» використовується гра «Розбір ситуацій з практики». Студенти беруть участь в груповому обговоренні і спільно виробляють рішення. Обговорення реальних життєвих ситуацій викликає живий інтерес і бажання поділитися своїми ідеями. Завдання можуть бути дуже різноманітними: «You have reached your first destination – Malaga in Spain. One of the children (Megan Cody aged 7) has been very seasick for 3 days and is now resting in her cabin (No 234). Her parents think that she should see the ship's doctor. The doctor is not on the ship until later in the afternoon. You have given her sea sickness tablets; she has not eaten for 2 days and is very weak».

Для тренування живання пасивних конструкцій майбутнього часу застосовується групова гра «Entertainment programme», «Розважальна програма». Приклад завдання: You are now working on board the cruise ship as an Assistant Entertainment Officer. One of your jobs is to provide entertainment for the children on board. On this cruise there are 65 children aged between 3 and 15 years old. You run two programmes as shown in the extract below. You need to inform parents about the ship's entertainment programme and the times when the different age groups will be supervised.

Міні- конкурс «Кращий пліткар» доцільно проводити для закріплення навичок трансформації прямої мови в непряму. Студенти прослуховують невеликий діалог і, працюючи спільно в групах, трансформують його, змагаючись за звання кращого пліткаря групи.

Для формування та вдосконалення мовленнєвої компетенції, наприклад, читання, використовуємо прийом «Ажурна пила» за темою «The Role of Technology in the Travel and Tourism Industry». Група ділиться на дві підгрупи для роботи з текстом «Communications Technology» і текстом «Transportation». Кожен студент підгрупи стає «експертом» своєї теми. Потім «експерти» двох підгруп зустрічаються і обмінюються інформацією, а після цього навчають членів своєї команди тому, що дізналися. Кожна підгрупа звітує своїм текстом.

У практику роботи при вдосконаленні мовленнєвої компетенції з письма, входять індивідуальні та групові творчі види письмових робіт. При виконанні індивідуальних завдань студенти можуть реалізувати своє бажання описати особистий досвід, спробувати себе в різних ролях. Групові види роботи формують уміння аргументувати свою точку зору в письмовій полеміці, дотримуватися культури писемного мовлення.

Приклад ситуації: It is almost time for the first dinner sitting. Every day it is necessary to remind passengers to attend dinner at the time they requested, to inform them if it is formal or informal dress for dinner and give them the chef's special for that evening. You have to make this announcement. As you are new to the job you prefer to write out your announcements before you speak.

Приклад завдання: Write the announcement you need to make. Remember to introduce yourself, give both dinner times, location of restaurant, ask passengers to be punctual so as not to delay dinner for the passengers eating at 20:45. Dress is informal, the special is sea food rice and remind parents that children should be collected from entertainment staff 15 minutes before their selected dinner sitting each evening.

Робота з прислів'ями, приказками і цитатами» підвищує активність і мотивацію студентів, а різноманіття дозволяє успішно включати їх в навчальний процес на різних етапах заняття, стимулювати спілкування. Прислів'я і цитата може стати експозицією до уроку, смислової опорою для подальшої дискусії в групах.

«Круглий стіл» – це метод активного навчання, одна з організаційних форм пізнавальної діяльності учнів, що дозволяє закріпити отримані раніше знання, заповнити відсутню інформацію, сформувати вміння вирішувати проблеми, зміцнити позиції, навчити культури ведення дискусії. Характерною рисою «круглого столу» є поєднання тематичної дискусії з груповою консультацією.

Основною метою проведення «круглого столу» є вироблення в студентів професійних умінь викладати думки, аргументувати свої міркування, обґрунтовувати запропоновані рішення і відстоювати свої переконання. При цьому відбувається закріплення інформації та самостійної роботи з додатковим матеріалом, а також виявлення проблем і питань для обговорення.

Важливим завданням при організації «круглого столу» є:

- обговорення в ході дискусії однієї-двох проблемних та гострих ситуацій;
- ілюстрація думок, положень з використанням різних наочних матеріалів;
- ретельна підготовка основних виступаючих (не обмежуватися доповідями, оглядами, а висловлювати свою думку, докази, аргументи).

При проведенні «круглого столу» необхідно враховувати деякі особливості:

а) потрібно, щоб він був дійсно круглим, тобто процес комунікації, спілкування, відбувався «очі в очі». Принцип «круглого столу» (не випадково він прийнятий на переговорах), тобто розташування учасників обличчям один до одного, а не в потилицю, як на звичайному занятті, в цілому призводить до зростання активності, збільшення числа висловлювань, можливості особистого включення кожного учня в обговорення, підвищує мотивацію студентів, включає невербальні засоби спілкування;

б) викладач також розташовується в загальному колі, як рівноправний член групи, що створює менш формальну обстановку в порівнянні з загальною прийнятою, де він сидить окремо від учнів, а вони звернені до нього обличчям. У класичному варіанті учасники адресують свої висловлювання переважно йому, а не один одному. А якщо викладач сидить серед студентів, звернення членів групи один до одного стають частішими і менш скутими, це також сприяє формуванню сприятливого оточення для дискусії.

«Круглий стіл» доцільно організувати таким чином:

1) викладачем формулюються (рекомендується залучати і самих студентів) питання, обговорення яких дозволить всебічно розглянути проблему;

2) питання розподіляються по підгрупах і лунають учасникам для цілеспрямованої підготовки;

3) для висвітлення специфічних питань можуть бути запрошені фахівці;

4) у ході заняття питання розкриваються в певній послідовності.

Виступи спеціально підготовлених студентів обговорюються і доповнюються. Задаються питання, студенти висловлюють свої думки, сперечаються, обґрунтовують свою точку зору. Основну частину «круглого столу» з будь-якої тематики становлять дискусія та дебати.

При організації дискусії в навчальному процесі зазвичай ставляться відразу кілька навчальних цілей, як чисто пізнавальних, так і комунікативних. При цьому цілі дискусії, звичайно, тісно пов'язані з її темою. Якщо тема містить великий обсяг інформації, в результаті дискусії можуть бути досягнуті тільки такі цілі, як збір та впорядкування інформації, пошук альтернатив, їх теоретична інтерпретація і методологічне обґрунтування. Якщо тема дискусії вузька, то дискусія може закінчитися ухваленням рішення. Під час дискусії студенти можуть або доповнювати один одного, або протистояти один іншому. У першому випадку проявляються риси діалогу, а в другому дискусія набуває характеру спору. Як правило, в дискусії присутні обидва ці елементи, тому неправильно зводити поняття дискусії тільки до спору. І суперечка, і взаємодоповнюючий діалог відіграють велику роль, так як першорядне значення має факт зіставлення різних думок.

Для того щоб організувати дискусію і обмін інформацією в повному сенсі цього слова, щоб «круглий стіл» не перетворився на міні-лекцію, монолог викладача, заняття необхідно ретельно підготувати. Для цього організатор «круглого столу» повинен:

- заздалегідь підготувати питання, які можна було б ставити на обговорення з виведення дискусії, щоб не дати їй згаснути;

- не допускати догляду за рамки обговорюваної проблеми;
- забезпечити широке залучення в розмову якомога більшої кількості студентів;
- не залишати без уваги жодного невірного судження, але не давати відразу ж правильну відповідь;
- не поспішати самому відповідати на питання, що стосуються матеріалу «круглого столу»: такі питання слід переадресовувати аудиторії;

- стежити за тим, щоб об'єктом критики було думка, а не учасник, який висловив її.

- порівнювати різні точки зору, залучаючи студентів до колективного аналізу та обговорення.

У проведенні дискусії використовуються різні організаційні методики. Творчі завдання: під творчими завданнями розуміються такі навчальні завдання, які вимагають від студентів не просто відтворення інформації, а творчості, оскільки завдання містять більший або менший елемент невідомості і мають, як правило, кілька підходів. Творче завдання становить зміст, основу будь-якого інтерактивного методу. Творче завдання (особливо практичне) надає сенс навчання, мотивує студента. Невідомість відповіді і можливість знайти своє власне «правильне» рішення, засноване на своєму персональному досвіді і досвіді свого друга, дозволяють створити фундамент для співпраці, самонавчання, спілкування всіх учасників навчального процесу, включаючи викладача.

Таким чином, використання активних методів навчання дозволяє забезпечити ефективну організацію і послідовне здійснення ігрового освітнього процесу для досягнення високої зацікавленості та залучення студентів в навчальну, проектну, дослідницьку діяльність; формування якостей особистості, моральних установок та ціннісних орієнтирів.

Література:

1. Ляудис В. Я. Методика преподавания психологии / В. Я. Ляудис. – М., 2008.
2. Ляудис В. Я. Инновационное обучение и наука / В. Я. Ляудис. – М., 1992.
3. Преподавание иностранного языка в XXI веке: проблемы и перспективы : Материалы Всерос. науч.-практ. конф. – М., 1998. – 120 с.
4. Полат Е.С. Метод проектов на уроках иностранного языка / Е. С. Полат // Иностр. языки в школе. – 2000. – № 2. – С. 3–10; № 3. – С. 3–9.
5. Сластенін В. А. Педагогика: інноваційна діяльність / В. А. Сластенін, Л. С. Подимова. – М., 1997.
6. Виготський Л. С. Педагогическая психология / Л. С. Виготський // Хрестоматія по возрастній і педагогическій психології. – М., 1980.